

Acte per la igualtat lingüística
Dimarts 26 de juny de 2018
Octubre Centre de Cultura Contemporània
(Sant Ferran, 12 - València)

L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA VALENCIANA PARLANT VALENCIÀ. LA UNIVERSALITAT DELS DRETS LINGÜÍSTICS.

Artur Aparici.
Universitat Jaume I

La pretensió d'aquestes paraules és facilitar i afavorir la reflexió col·lectiva sobre la urgència que l'Administració Pública atenga per igual els drets lingüístics de totes les valencianes i tots els valencians. Amb el benentés, que tindre cura dels drets lingüístics de la ciutadania valencianoparlant produeix un benefici d'abast general per a tota la societat.

Drets locals i alhora universals.

Breument i en primer lloc, cal reparar en què, com molts altres dels drets humans, els drets lingüístics tenen la doble condició de drets locals i alhora de drets universals.

Per a la Sociolingüística, o com li agrada anomenar-la de vegades a Rafa Ninyoles, per a la Sociologia de les Llengües, la mirada universalista ha esdevingut un axioma bàsic i una perspectiva acadèmicament indefugible. La Sociolingüística Comparada i l'Antropologia Social fa anys que van demostrar que quan una llengua emmudeix amb ella desapareix una complexa visió del món i per tant, que la desaparició de cultures pot tenir, sense cap dubte, un altíssim cost per a l'espècie humana, necessitada com està de totes les perspectives culturals possibles si vol reeixir en la tasca d'assegurar la seua supervivència a l'univers tant de temps com siga possible.

Si m'ho permeteu, m'estendré un poquet en aquesta idea portant ací una imatge citada a bastament per les diverses ciències que estudien les llengües humanes. La tantes vegades comentada imatge de la mort a Alaska l'any 2008 de Udachkuqax a'a'ch. Aquesta dona, que va morir amb 89 anys, fou la darrera persona de la societat Eyak criada en la llengua de la seua cultura. Les institucions d'Estats Units la van anomenar Mari Smith Jones, tot i que traduït al català el seu nom original significava "un so que crides a la gent des de lluny". No cal dir que aquesta imatge es fa servir repetidament com a símbol de l'extinció d'una cultura, de la qual, tot i haver guardat nombrosos registres científics, aquests no poden de cap manera substituir la funció i

la utilitat universal d'una cultura viva. Així, la desaparició d'una llengua i una cultura ens fa conscients de la importància primordial de mantenir viva la diversitat cultural de l'espècie humana.

Algú podria objectar-nos, tanmateix, a aquest raonament, un cert esbiaixament acadèmic corporatiu. En el sentit que al cap i a la fi les societats humanes i les seues llengües i cultures constitueixen l'objecte d'estudi d'aquestes disciplines científiques esmentades i per tant, per més que siga innegable l'interés universal en la preservació de la diversitat cultural i lingüística de la humanitat, tot plegat no és un fet a tenir en compte pels governants, sovint més pragmàtics que no pas ètics. Això, com tots els presents ja esteu preveient, ens portaria a un debat entre uniformacions culturals homogeneïtzadores i diversitats culturals enriquidores que excedeix i no correspon a aquesta breu reflexió.

Sense entrar en aquest debat, però, sí que voldria fer constar que a hores d'ara la conceptualització en clau d'espècie humana de les problemàtiques científiques és una constant absolutament transversal que s'estén a la pràctica totalitat de les disciplines científiques i en absolut es limita únicament a les ciències socials i humanes. A tall d'exemple, l'any 1993, el professor Victor M. Toledo, director de l'Institut d'Ecologia de la Universitat Autònoma Metropolitana de Mèxic, ens explicava com, més que les teories de Darwin i fins i tot més que l'existència de nombrosos i importants informes científics sobre la situació global del món (Meadows, 1971; Barnei, 1981; Brundtland, 1984, ...) el que més havia contribuït a normalitzar entre la comunitat científica mundial la percepció de les problemàtiques humanes com a reptes de l'espècie ha estat la quotidiana i reiterada aparició a les pantalles dels televisors de l'esfera terrestre (col·loquialment la bola del món), i el fet que puguem donar-li la volta al planeta en tan sols 30 hores d'avió.

Així doncs, en conclusió, cadascú defensant i promovent la seua llengua i la seua cultura estarà alhora contribuint a conservar i revitalitzar constantment el patrimoni cultural de la humanitat. Es tracta d'una tasca simultàniament global i local. Ambdues inseparables. No debades és un objectiu assolit per les universitats d'arreu del món.

La defensa popular del valencià.

Però vist des de l'òptica del territori valencià, el dret de les persones a viure en el marc d'una cultura i una llengua valencianes vives, dinàmiques i sostenibles en el temps, esdevé un dret de ciutadania que cal garantir.

Si ho mirem amb perspectiva llarga en el temps, durant dècades, si no segles, al País Valencià han estat principalment unes classes populars analfabetes en la seua llengua les que l'han mantinguda viva, malgrat els permanents entrebancs que posava l'Estat i en nombroses ocasions, malgrat la dura i persistent repressió. Quant a la trajectòria relativament més recent, les dades sociolingüístiques ens descriuen una forta embranzida popular alhora democratitzadora i revaloritzadora del valencià que, com una mena de reacció o resposta col·lectiva a una opressió llargament patida, s'ha pogut mantenir amb prou força des de les darreries del franquisme fins a la meitat dels anys 90. Al mateix temps, sota el paraigua de la LUEV, s'ha produït una important alfabetització de sectors numèricament significatius de les classes d'edat joves valencianes.

Hem de ser conscients no obstant, que en el segle XXI la llengua ha de fer front a reptes nous, sobretot perquè la comunicació social es produeix mitjançant xarxes noves, nous suports i nous canals, en els quals les llengües es disputen un espai i han de demostrar la seua utilitat o la seua necessitat. Si bé ho pensem, davant la celeritat i transcendència dels canvis haguts, les valencianes i els valencians hem esdevingut subjectes fràgils davant la magnitud dels objectius a assolir i la precarietat dels mitjans amb què contem.

Tot i continuar sent imprescindible, la tradicional fidelitat popular a la llengua ja no és suficient. Ara per ara si de debò es volen superar els sostres actuals manifestament insuficients per a evitar la regressió, la consecució dels drets de ciutadania de les persones valencianoparlants requereix de manera imperiosa i urgent la implicació activa de les institucions i del conjunt de l'Administració Pública valencianes. Tanmateix, com dèiem adés, es tracta dels drets legítims de la part valencianoparlant de la ciutadania que aspira a ser tractada en condicions d'igualtat amb els parlants de l'altra llengua oficial, però a més a més, i encara que sovint alguns no en siguen conscients, es tracta d'un bé general per a tota la societat.

En qualsevol cas, la transició de les administracions públiques a l'ús del valencià no hauria de constituir un fet dramàtic. Amb la perspectiva que dona el temps els progressos en drets i llibertats representen un motiu d'orgull i satisfacció, encara que la seua gestació hagués estat poc o molt conflictiva. Fer que les persones que treballen a l'Administració acaben sent competents en les dues llengües oficials no ha de ser percebut com una operació traumàtica sinó com una transició positiva. La Universitat Jaume I constitueix un exemple del que dic. El Personal d'Administració i Serveis d'aquesta universitat va encarar de forma natural que una de les competències que se li demanaren per a ocupar llocs de treball en l'administració de la Universitat fóra la competència lingüística. En l'actualitat, entre els factors que

expliquen que el PAS de la Universitat Jaume I siga el que més utilitza el valencià, a considerable distància de la resta d'Universitats Públiques Valencianes, el factor més important sense cap dubte és haver inclòs aquesta competència entre les capacitacions exigibles a tot el PAS. Les administracions públiques han de seguir avançant en el respecte als drets de la ciutadania tot reduint fins a suprimir-les les desigualtats en el tracte als ciutadans i ciutadanes, incloent-hi les desigualtats degudes a la llengua dels usuaris. Aquesta passa democràtica cap a la igualtat no pot ni deu ser convertida en un fet traumàtic, com no deu ser-ho, ni ho ha estat en el passat, la consecució d'unes altres llibertats individuals i socials.